

9. Чикалова И.Р. Реформы народного образования в Великобритании в последней трети XIXв. // Современные тенденции в исследовании и преподавании новой и новейшей истории зарубежных стран: материалы Всероссийской научно-практической конференции, 2 декабря 2008 г. – Рязань: РГУ им. С.А. Есенина, 2008. – С. 98–102.

10. Чикалова И.Р. У истоков социальной политики государств Западной Европы / И.Р.Чикалова // Журнал исследований социальной политики. – Т.4. – №4. – Саратов, 2006. – С. 501–524.

МЕТОДИ І ПРИЙОМИ РОЗШИРЕННЯ ІНШОМОВНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ЛЕКСИКИ СТУДЕНТІВ МУЗИКАНТІВ

Ришка Т.І.

УДК: 371.3+370.113+411.4+372.65

В статті актуалізується проблема іномовної підготовки студентів-музикантів відповідно до вимог сучасності, висвітлено підходи до навчання, що користуються найбільшим попитом, розглянуто ефективні методи і прийоми розширення професійної лексики студентів-музикантів.

Ключові слова: вивчення іноземної мови як засобу спілкування, сучасні підходи до навчання іноземній мові, ефективні методи й прийоми розширення професійної іномовної лексики.

В статье актуализируется проблема иноязычной подготовки студентов-музыкантов в соответствии с требованиями современности, освещены наиболее востребованные подходы к обучению, рассмотрены эффективные методы и приемы расширения профессиональной лексики студентов-музыкантов.

Ключевые слова: изучение иностранного языка как средства общения, современные подходы к обучению иностранному языку, эффективные методы и приемы расширения профессиональной иноязычной лексики.

The problem of music students' foreign training according to contemporary demands is actualized in the article, the most popular approaches to learning are elucidated, the efficient methods and techniques of expanding of professionally oriented vocabulary of music students are examined.

Keywords: learning a foreign language as means of communication, modern approaches to teaching a foreign language, efficient methods and techniques of expanding of professional foreign language vocabulary.

Стрімке входження України у світову спільноту, інтеграційні процеси, що здійснюються у різних сферах діяльності суспільства, піднімають проблему міжкультурного спілкування, взаєморозуміння учасників спілкування.

Розвиток сучасних технологій підвищує роль інформації і знань на всіх рівнях суспільного розвитку. Для фахівця вже недостатньо володіти інфор-

мацією на рідній мові. Необхідно бути інформованим про розвиток своєї галузі у світовій практиці.

Сучасний фахівець повинен бути широко освіченою людиною в галузі своєї професійної діяльності, мати фундаментальну підготовку, бути здатним до постійного підвищення кваліфікації. Для сучасного фахівця знання іноземної мови – це необхідна умова його професіоналізму, що дозволяє йому працювати з інформацією, яка доступна світовій спільноті, а також спілкуватися з колегами з різних країн. Таким чином, проблема вивчення іноземної мови, як засобу спілкування, набуває особливої актуальності.

Природно, що новий час, нові умови професійної діяльності вимагають підготовки фахівців на якісно новому рівні. Потреба в знанні однієї іноземної мови або навіть кількох висуває нові проблеми перед теорією та практикою викладання іноземних мов у вузах. Перед науковцями постають завдання пошуку нових методів і прийомів навчання.

Метою даної статті є висвітлення ефективних методів і прийомів розширення іншомовної професійної лексики майбутніх музикантів.

Для студентів-музикантів зустріч з кількома іноземними мовами обумовлена специфікою професії. В першу чергу – це італійська мова, на якій використовується певна частина музичної термінології, студенти вокального відділення виконують твори на мові оригіналу (італійська, англійська, німецька та ін.), крім того студенти всіх відділень музичної академії вивчають зарубіжну музичну літературу, де також стикаються зі слуханням вокальних, вокально-хорових творів різних жанрів іноземною мовою. Розширення міжнародних зв'язків дає можливість студентам-музикантам брати участь у різноманітних міжнародних фестивалях і конкурсах, що також вимагає від них необхідної іншомовної компетенції, як на професійному рівні, так і на загальнокультурному та побутовому.

Неможливо обмежити формування професійної компетентності засобами спеціальних предметів так, як вони не забезпечують розвиток таких компетенцій, як комунікативної, інформаційної, міжкультурної (у словниках термін «компетенція» визначається як коло питань, у яких хто-небудь достатньо обізнаний [10:288], або в яких ця особистість має певні повноваження, знання, досвід [11:282]. Компетенція породжує уміння, дії). На думку Г.Н. Ковальнової, необхідно використовувати засоби і можливості інших предметів, зокрема, іноземної мови [7:6].

Дослідження наукової літератури показало, що у практиці викладання іноземної мови існують різні підходи, що орієнтовані на ефективне освоєння іноземної мови студентами. Поняття «підхід у навчанні» І.А. Зимня розглядає, по-перше, як світоглядну категорію, в якій відбиваються соціальні установки суб'єктів вчення як носіїв суспільної свідомості; по-друге, як глобальна і системна організація і самоорганізація освітнього процесу, що включає всі його компоненти і самих суб'єктів педагогічної взаємодії: викладача і студента. Підхід як категорія включає поняття «стратегія навчання» і визначає методи, форми, прийоми [4].

В сучасній методичній літературі виділяють чотири основні підходи до вивчення іноземної мови:

1. *Біхевіористський підхід* визначає оволодіння іноземними мовами як сформованість реакцій на іншомовні стимули.

2. *Інтуїтивно-свідомий підхід* передбачає оволодіння іноземними мовами на основі моделей в інтенсивному режимі з наступним усвідомленням їх значення і правил оперування.

3. *Свідомий пізнавальний підхід* спрямовує діяльність учня передусім на засвоєння правил використання лексико-граматичних моделей, на основі яких здійснюється свідоме конструювання висловлювань.

4. *Комунікативний підхід* передбачає органічне поєднання свідомих і підсвідомих компонентів у процесі навчання іноземних мов, тобто засвоєння правил оперування іншомовними моделями відбувається одночасно з оволодінням їх комунікативно-мовленнєвою функцією [2].

Одним з найбільш уживаних, на сьогоднішній день, вважається комунікативний підхід. Цей підхід визначився в результаті методичного осмислення наукових досягнень в галузі лінгвістики - теорії комунікативної лінгвістики і психології та теорії діяльності, що знайшло відображення в роботах з психології та методики навчання іноземних мов (О.О. Леонтьєв, І.О. Зимняя, С.Ф. Шатілов та ін.).

Реалізація комунікативного підходу у навчальному процесі з іноземної мови означає, що формування іншомовних мовленнєвих навичок і вмінь відбувається шляхом і завдяки здійсненню учнем іншомовної мовленнєвої діяльності. Іншими словами, оволодіння засобами спілкування (фонетичними, лексичними, граматичними) спрямоване на їх практичне застосування у процесі спілкування. Оволодіння вміннями говоріння, аудіювання, читання та письма здійснюється шляхом реалізації цих видів мовленнєвої діяльності у процесі навчання в умовах, що моделюють ситуації реального спілкування. У зв'язку з цим навчальна діяльність учнів організується таким чином, щоб вони виконували вмотивовані дії з мовленнєвим матеріалом для вирішення комунікативних завдань, спрямованих на досягнення цілей та намірів спілкування [13].

Сучасні модифікації комунікативного підходу до навчання іноземних мов одержали найбільш послідовне теоретичне обґрунтування в лінгводидактичній комунікативно-когнітивній парадигмі (Г. Барабанова, С.Шатілова, А. Johns та інших). У теперішній час відбувається подальша теоретична розробка і практична реалізація когнітивно-комунікативного підходу до навчання професійно-орієнтованої іноземної мови в моделях навчання різних видів мовленнєвої діяльності: читання (Г. Барабанова, Г. Губіна), аудіювання (О. Колеснікова, В. Яковлева), писемного мовлення (А.У. Chamot), усного мовлення (Л.Ананьєва, С. Дикарева) [13].

Розглядаючи когнітивний аспект оволодіння іноземною мовою, О.Леонтьєв підкреслює, що опановуючи іноземну мову, ми одночасно засвоюємо власний відповідному народу образ світу, те чи інше бачення світу через призму національної культури, одним із важливіших компонентів якої є мова. На думку О. Леонтьєва, основне завдання оволодіння іноземною мовою в когнітивному аспекті полягає в тому, щоб навчитися здійснювати орієнтування так, як це робить носій мови [9:225].

Когнітивний підхід до навчання іншомовної лексики полягає у визначенні механізмів переробки лексичної інформації, з одного боку, та шляхів засвоє-

ння і збереження нової лексичної інформації з іншого боку. Методична доцільність когнітивного підходу полягає в організації активної мовленнєво-мислиннєвої діяльності студентів у процесі навчання їх іншомовної фахової лексики [5:91].

Потрібно відмітити, що ефективність застосування будь-якого підходу, інноваційних методик, методів та прийомів у навчанні іншомовної лексики залежить від вихідного рівня лексичного запасу студентів. Як правило, студенти-початківці мають достатньо різну довузівську підготовку. З метою координації методів і прийомів для ефективного розширення професійної лексики студентів музичного вузу, було проведено діагностичне дослідження.

Для отримання об'єктивних результатів щодо вихідного рівня професійно орієнтованого іншомовного лексичного запасу було розроблено наступні критерії і показники:

Особистісно-мотиваційний:

- усвідомленість специфіки професії музиканта;
- мотивація на професійну діяльність;
- прагнення до професійної самореалізації.

Когнітивно-операційний:

- професійно орієнтовані знання іншомовної лексики;
- дослідницькі уміння;
- уміння оперувати знаннями у нових навчальних ситуаціях.

Практично-діяльнісний:

- іншомовна комунікативна активність на заняттях з іноземної мови;
- позанавчальна іншомовна комунікативна діяльність;
- спрямованість на спілкування з носіями іноземної мови.

Аналіз отриманих результатів показав, що більшість студентів (80%) належать до низького та середнього рівня володіння іншомовним лексичним запасом професійної спрямованості і лише 20% віднесено до достатнього рівня. Студенти достатнього рівня показали найбільш високий ступінь прояву за всіма показниками означених критеріїв, що визначалося за спеціально розробленою шкалою. Студенти низького і середнього рівня показали досить нерівномірні результати, що підтверджує припущення про різноманітність довузівської підготовки і свідчить про необхідність застосування спеціальної методики орієнтованої на індивідуальні особливості підготовки студентів-початківців.

Спираючись на дані діагностичного дослідження, було розроблено методичну систему, в якій інноваційні методи і прийоми були інтегровані з традиційними елементами викладання іноземної мови, що допомагало здійснювати індивідуальний підхід до студентів з різною довузівською підготовкою. Провідними було визначено інноваційні методи, які були орієнтовані на специфіку професії музиканта – це методи із застосуванням ритмічної музики, методів джазової ритмізації Carolyn Graham, застосування оперних лібрето, як основи для різноманітних навчальних завдань та створення комунікативних ситуацій (робота над текстом, ігрові ситуації, театралізація та ін.), які сприяли б розширенню іншомовної професійної лексики, максимальному заглибленню студентів у мовний процес. Опора здійснювалася на методи, що

відповідають комунікативному та когнітивно-комунікативному підходу у вивченні іноземної мови.

Величезний вплив музичного мистецтва на людину з давніх часів вражав мислителів та вчених. Науковому обґрунтуванню цього присвячені роботи В.М.Бехтерєва, І.П. Павлова, І.М. Сеченова та ін., в яких розглянуто психолого-фізіологічні прояви в сенсорній, вегетативній, руховій та інтелектуальній сферах людини. Емоційне переживання як основну умову сприйняття музики відмічали Аристотель, Платон, І. Тургенєв, Ф.Мендельсон та ін..

Музика займає значне місце у житті людини, а в житті майбутніх музикантів-професіоналів визначальне, що дає підстави судити про її методичну цінність у навчанні іноземній мові. Проблема використання музики у викладанні іноземних мов стосовно різних вікових груп присвячено ряд робіт Н.М. Ачкасової Г.О. Кітайгородської, Н.Ф. Орлової та ін. [1]. Тому, розробляючи методичну систему, необхідною умовою було максимально задіяти музичний матеріал, активізувати у потрібному напрямку музичні здібності студентів, розробити емоційно сприйнятливий навчальний матеріал, створити комфортні умови для навчання.

Важливою ознакою розробленої методичної системи стала відсутність репродуктивних вправ, які було замінено ігровими, роботою в парі з партнером, завданнями, що були спрямовані на пошуки помилок, активізацію пам'яті, аналітичного та творчого мислення студентів-музикантів. Весь іншомовний робочий матеріал було побудовано з опорою на професійні здібності студентів-музикантів, в першу чергу на увазі мається музичний слух, ритмічне відчуття, здатність до відтворення заданої інтонації.

Порівняльне співставлення музичного і мовленнєвого сприйняття приводить до висновку, що мова й музика мають єдиний початок. Музика підсвідомо пов'язується з комунікативним досвідом індивіда, збуджує його мовні асоціації, формує установку на сприйняття музики і мови, як єдиного комунікативного комплексу з ритмічною основою.

З метою створення і запам'ятовування монологічних висловлювань за необхідною тематикою було застосовано елементарну музику К. Орфа, характерним для якої було багаторазове повторення у музичному творі будь-якого мелодичного або ритмічного обороту (остинато). Обов'язковим було сполучення елементарної музики з ритмізованою мовою. Застосування даного методу було спрямоване на активізацію пам'яті студентів-музикантів.

Більш складний музичний матеріал використовувався за принципами джазової методики Carolyn Graham. Методика, що побудована на джазових ритмах, які співпадають з ритмікою мови, дає швидкий і стійкий результат.

Застосовані мовно-музичні тренування допомагали студентам засвоїти звукову систему розмови, вимови і просто мови. Необхідні в житті та професійній діяльності складні фрази (кліше, які просто необхідно вивчити, знати і використовувати), запам'ятовуються під ритмічну музику швидко і легко, і легко згадуються.

На основі музичного матеріалу проводились ігри (рольові та дидактичні) із обов'язковим застосуванням професійної лексики. Нові іншомовні лексичні одиниці вводилися поступово за принципом від простого до складного.

На заняттях активізувалися професійно-творчі здібності студентів-музикантів, яким пропонувалося самим створювати театралізовані сценки під свою музику. Організація навчання таким чином дала можливість створювати комунікативні ситуації, в яких студенти мали можливість на практиці застосовувати освоєні лексичні одиниці, певні мовні конструції, доречно застосовувати вивчені кліше з професійної лексики.

Одним з видів дослідницької самостійної роботи був збір цікавих художніх фактів і вражень на іноземній мові, що вивчається. Саме в цьому виді діяльності формуються вміння студентів самостійно відбирати та аналізувати необхідний матеріал, логічно будувати думку іноземною мовою, аргументувати її. Самостійна дослідницька робота сприяє не лише розширенню професійної іншомовної лексики, а й формуванню професійних якостей студента, вмінь використовувати знання, що були отримані при вивченні інших предметів, а також можливість застосувати їх у нових умовах.

До практичного навчального матеріалу було залучено комплекс завдань комунікативно-мовленнєвого характеру з використанням відомих слів, відносно відомих та невідомих (презентація слова, емоційне ставлення до слова, визначення відтінків слова, встановлення асоціативного ряду).

Сформований у пам'яті образ слова носить когнітивний (ментальний) характер [12:84]. Означений психолінгвістами, соціолінгвістами, когнітивістами ментальний лексикон позиціонується як складна багаторушна система полів, що перетинаються, уявляючи собою упорядковану за різними підставами інформацію, як про явища дійсності, так і пов'язаних з ними мовними одиницями.

О. Залевська представляє особливий спосіб організації мовного та мовленнєвого досвіду студентів. Робота над побудовою когнітивного образу слова може проводитися на етапі концептуалізації word-study за П. Турвич. На цьому етапі студент має потребу у різноманітній інформації та мовних особливостях слова. Після побудови образу слова та накопичення інформації про нього настає етап інтеріоризації, тобто поступового розвитку вміння використання нової лексичної одиниці та введення її у довготривалу пам'ять [3].

Таким чином, можна зробити *висновки*, що інтенсифікація процесу навчання іноземних мов та нерівномірність довузівської підготовки студентів створюють суперечність, яка вимагає пошуку і впровадження нових технологій, які б дозволили здійснювати диференційований підхід, потребує застосування таких методів навчання, які дозволяють у стислі строки надати студентам, особливо на рівні профільного навчання мовам, досить ґрунтовних знань, забезпечити високий рівень опанування та закріплення матеріалу на практиці. Впровадження методів, що відповідають комунікативному, когнітивно-комунікативному підходу та інноваційних методів і прийомів, що ґрунтуються на професійних здібностях студентів-музикантів, дозволяє оптимізувати процес навчання і вирішити низку проблем із розширення професійно орієнтованої іншомовної лексики, вдосконалення її сприйняття та вживання.

Список літератури:

1. Ачкасова Н.М. Методика построения профдеветического курса по английскому языку для детей 5 лет на музыкальной основе. - Дисс. к.п. н. М., 1997. - 172 с.

2. Барабанова Г. В. Методика навчання професійно-орієнтованого читання в немовному ВНЗ: Монографія / Г.В. Барабанова. – К.: Фірма «Інкос», 2007. – 315 с.

3. Залевская А.А. Введение в психолингвистику / А.А. Залевская. – М.: РГГУ, 2000. – 348 с.

4. Зимняя И.А. Педагогическая психология. Учебник для ВУЗов. Изд. 2-е, доп., испр. и перераб. – М.: Издательская корпорация Логос, 1999. – 384 с.

5. Зонтова С.Є. Когнітивний підхід до навчання іншомовної лексики / С.Є. Зонтова // Проблеми сучасної педагогічної освіти: Зб. наук. праць. – Ялта: РВВ КГУ, 2005. – Вип. 8, ч. 2. – С. 89–93.

6. Кобриль К.В. Компетентність та компетенція: Сучасні підходи до визначення сутності понять / К.В.Кобриль // Педагогічна майстерність як система професійних і мистецьких компетентностей [зб. наук. пр.] / за ред. О.М. Отич, Чернівці, Зелена Буковина, - 2010. - С. 253.

7. Ковалёва Г.Н. Формирование коммуникативной компетентности у студентов вузов культуры и искусств в процессе интегрированного обучения риторике и этикету/ Галина Николаевна Ковалева: дис. ... канд. пед. наук : 13.00.08. – Москва, 2006. – 213 с.

8. Коджаспирова, Г. М., Коджаспиров, А. Ю. Педагогический словарь [Текст] / Г.М. Коджаспирова, А.Ю. Коджаспиров: Для студ. высш. и сред. пед. учеб. заведений. - М.: Издательский центр «Академия», 2000.

9. Леонтьев А.А. Основы психолингвистики / А.А. Леонтьев. – М.

10. Ожегов С.И. Словарь русского языка – М.: Сов. Энциклопедия, 1964. – С. 288-289.

11. Словник іншомовних слів / Уклад. С.М. Морозов, Л.М. Шкарапута. – К.: Наукова думка, 2000. – 680 с. – С. 282.

12. Солсо Р. Когнітивна психологія / Р. Солсо. – Питер, 2006. – 588 с.

13. Чевичелова О.О. Роль когнітивно-комунікативного підходу в оптимізації процесу викладання іноземної мови у немовних ВНЗ. http://www.rusnauka.com/9_DN_2010/Pedagogica/61524.doc.htm

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ АНГЛОМОВНОГО ДІЛОВОГО СПІЛКУВАННЯ СТУДЕНТІВ ЕКОНОМІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

УДК: 378. 141+81. 28+811. 114

Боднар С.В.

В статье рассматривается проблема формирования культуры делового речевого общения студентов экономических специальностей. Предложены приемы работы, способствующие приобщению студентов к ценностным ориентирам духовной культуры страны изучаемого языка и формированию у них культуры речевого общения.

Ключевые слова: деловое речевое общение, культура речевого общения, англоязычное деловое общение.

У роботі розглядається проблема формування культури ділового мовленнєвого спілкування студентів економічних спеціаль-